

تبیین و مقایسه تعالیم اسلام ناب درباره نقش اجتماعی زن با عقاید طالبان

زهرا امیری^۱

۱. طلبه پایه پنجم مدرسه علمیه الزهرا(س)
zahraamiri1400@gmail.com

چکیده

زنان یک جامعه که تقریباً نیمی از افراد آن جامعه را تشکیل می دهند، همواره مورد توجه بوده، و هر گونه افراط یا تفریط در زمینه ی حقوق آنان موجب تضعیف جامعه خواهد شد، بنابراین مسائل مربوط به آنان از جایگاه ویژه ای برخوردار است، که باید به آن پرداخته شود قوانین اعمال شده از سوی گروه طالبان از جمله مواردی است که باعث از بین رفتن حقوق زنان افغانستان مخصوصاً در زمینه ی اجتماعی شده است گروه طالبان که اکثر آن را مولوی های تربیت شده در مدارس دیوبندی تشکیل داده بیشترشان از قومی خاص یعنی پشتون ها هستند، این گروه زمانی که وارد دنیای سیاست افغانستان شدند، قوانین سختگیرانه ای را در ابعاد مختلف اجرا نمودند. و زمانی که بر افغانستان مسلط شدند، دولتی به نام عمارت اسلامی تشکیل دادند آنها معتقدند که زنان مطابق سنت پیغمبر (ص) حق دارند فقط در حوزه آموزش واجبات و فرایض دینی تحصیل کنند.

گروه طالبان به عنوان یک جریان قشری نگر و سلفی میانه سازش گرایانه ای با حقوق زنان نداشته، و این گروه حق قائل شدن برای زنان را در جامعه به معنای بی غیرتی و شکستن غرور مردانه می داند. در این مقاله عقاید طالبان درباره نقش اجتماعی زن با تعالیم اسلام ناب با روش پردازش توصیفی تحلیلی و رورش تحقیق کتابخانه ای مقایسه شده است و به مواردی چون اهمیت نقش اجتماعی زنان در صدر اسلام و حضور زنان در اجتماع پرداخته و توصیه ها و تعالیم اسلام درباره ی جایگاه اجتماعی زن را بیان کرده است و همچنین به بیان افکار و عقاید افراطی طالبان درباره ی نقش اجتماعی زن پرداخته که خود باعث روشن شدن تفاوت و فاصله ی آن از آموزه های اسلام ناب شده است.

واژگان کلیدی: طالبان، نقش اجتماعی، زن، تعالیم اسلام

۱- مقدمه

زن و نقش اجتماعی آن از جمله موضوعاتی است که نظرات و عقاید متفاوتی درباره‌ی آن وجود دارد، اسلام به عنوان یک دین الهی تعالیم خاص خود را در این زمینه دارد، که با توجه به مبانی آن برای تمام جنبه‌های زندگی فرد اعم از زن و مرد، برنامه دارد، نقش اجتماعی زن نیز یکی از این برنامه‌هاست و اسلام در این باره احکام و تعالیم خاص خود را بیان می‌کند، که با رعایت مواردی زن می‌تواند در اجتماع حضور داشته باشد و ممنوعیتی برای حضور زن در اجتماع وجود ندارد، پیدایش گروهی به نام طالبان و وضع و اعمال قوانین افراط گرایانه درباره‌ی حضور اجتماعی زن و نسبت دادن آن به اسلام ممکن است اسلام را در معرض ظن قرار دهد، لذا باید روشن شود که عقاید این گروه چه تفاوت‌هایی با اسلام دارد و اسلام در هیچ عصری چنین قوانین افراط گرایانه‌ای را درباره‌ی زن وضع نکرده است.

مقاله "وضعیت زنان افغانستان از بی عدالتی، تا رسیدن به عدالت جنسیتی" که خانم حلیمه ی حسینی آن را نوشته‌اند. به این موضوع پرداخته که زنان افغانستانی برای به دست آوردن حق سیاسی و اجتماعی خود چقدر هزینه کرده‌اند، و با وجود این که عدالت جنسیتی و توانمند سازی زنان در راس برنامه صلح و بازسازی و توسعه افغانستان قرار گرفته، چرا هربار در طول تاریخ طرح توانمند سازی زنان افغانستان با شکست مواجه شده؟ به صورت کلی به وضعیت زنان افغانستان و بی عدالتی جنسیتی در حق آن‌ها پرداخته، و اشاره‌ای به دوران طالبان و عقاید آن‌ها نسبت به زنان نکرده است.

امروزه نقش اجتماعی زن از جایگاه ویژه‌ای در بین جوامع برخوردار است، کشورهای اسلامی از این قاعده مستثنی نیستند، و زمانی که گروهی مثل طالبان قوانین خاصی را درباره‌ی زنان اعمال می‌کند توجه همگان را به سوی خود جلب کرده و باعث می‌شود

که این سوال در اذهان مردم پر رنگ تر شود که طالبان به عنوان یک گروهک مدعی اسلام، عقایدشان با توجه به مبانی اسلام است یا خیر؟ در این جا آگاهی از تعالیم اسلام درباره ی این موضوع اهمیت دارد تا با مقایسه ی این تعالیم با عقاید طالبان به سوالات ایجاد شده پاسخ داده شود. که این مقاله به آن می پردازد.

سوال اصلی پژوهش این است که "تعالیم اسلام ناب درباره ی نقش اجتماعی زن با عقاید طالبان در این زمینه چه، تفتاتی دارد؟"

همچنین پژوهش به دنبال این است تا با شیوه توصیفی تحلیلی به سوالات زیر پاسخ دهد:

- ۱- اسلام درباره ی نقش اجتماعی زن چه تعالیمی دارد؟
- ۲- عقاید طالبان درباره ی نقش اجتماعی زن، چه می باشد؟
- ۳- اسلام عملکرد طالبان را درباره ی نقش اجتماعی زن رد می کند یا تأیید؟

۲- مفهوم شناسی

- **تعالیم:** تعلیم، در لغت به معنای علم یا هنری را به کسی یاد دادن، کسی را چیزی آموختن^۱
معنای اصطلاحی تعلیم، ایجاد دگرگونی در متعلم و متحول ساختن او از حالت جهل است به حالتی که موجب رشد عقلی و استقلال فکری شود.^۲
- **اسلام:** در لغت به معنای تسلیم شدن، گردن نهادن، داخل شدن در صلح و آشتی^۳ در اصطلاح بر شریعت پیامبر خاتم (ص) اطلاق شده است.^۴
- **عقاید:** عقاید جمع عقیده، در لغت به معنای دین، ایمان، مذهب، رای، باور^۵

۱. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۴۰۴

۲. امین زاده، فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی، ص ۶

۳. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۱۴۴

۴. الوجوه و النظائر، ج ۱، ص ۲۴۸.

۵. عمید، فرهنگ فارسی، عمید، ص ۸۶۹

- **طالبان:** جمع طالب، جوینده، خواهان، طلب کننده^۱ و در اصطلاح طالبان گروه مسلح سلفی است که با هدف سرنگونی نظام سیاسی فعلی افغانستان و برپایی امارت اسلامی می جنگد. اندیشه و رفتار طالبان بر تفسیر سنتی و بدون نرمش از شریعت اسلام^۲ و مقررات سخت گیرانه قبیله‌ای پشتون استوار است^۳

- **نقش اجتماعی:** نقش در لغت به معنای رنگ آمیزی کردن، شکل و صورت کسی یا چیزی را کشیدن^۴

- **اجتماعی:** اجتماع، جمع شدن دور هم گرد آمدن فراهم آمدن، بهم پیوستن^۵

معنای اصطلاحی نقش اجتماعی: مجموعه‌ای از هنجارهای مخصوص در موقعیت اجتماعی معین در یک سازمان اجتماعی است. که نقش اجتماعی وظایف آن موقعیت را شرح می‌دهد، نقش اجتماعی مجموعه‌ای از چشم‌داشت‌ها و انتظارات جامعه یا نظام اجتماعی از دارنده موقعیت اجتماعی است.^۶

۳- جایگاه زن در اسلام

اسلام زن و مرد را هردو انسان می‌داند، و انسان فردی است که در ماده و عنصر پیدایش او دو نفر نر و ماده دخالت دارند؛ و هیچ برتری بین این دو وجود ندارد؛ مگر به تقوا

۱. معین، فرهنگ فارسی معین، ص ۱۵۴۴

۲. دیوبندی، سلفی و وهابی

۳. سایت ویکی شیعه

۴. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۱۱۶۷

۵. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۷۷

۶. آزادمنش، مبانی جامعه‌شناسی، ص ۱۳۵

می‌توان گفت که طالبان در افغانستان در هر زمینه‌ای چون اشتغال، تحصیلات، حضور در جامعه و در هر بستری که باعث رشد انسان شود در برابر زنان سد ساخته است و همچنین طالبان با محروم کردن زنان از اشتغال و تعطیل کردن کسب و کارهای آنان نیمی از جامعه را به خانه نشینی وادار کرده است و در این میان لطمه‌ای که زنان سرپرست خانوار از وضعیت پیش آمده خوردند بسیار بیشتر از سایرین است.^۱

اساساً طالبان از جامعه‌ای برخاسته و از فضا و زمینه‌ای اجتماعی آمده که مردمحوری جزء اصول اساسی آن است و تغییرش به عنوان تغییر ماهیتی و هویتی این گروه تلقی می‌شود، اساساً نگاه به پدیده‌ی زن یک نگاه ابزاری است و باز در ذیل همان نگاه مردمحور یا مردسالار به اصطلاح این طور تلقی می‌شود که زن ابزاری است در اختیار مرد. نوع نگاه و نوع قانون گذاری حتی اگر اجازه تحصیل ایا اجازه حضور در محل کار صادر شود که این نگاه کلان که به آنها نقش‌آوری موثر نمی‌دهد؛ پا برجاست.

به طور کلی گفتمان طالبان نسبت به مساله زن چند دال مرکزی دارد:

۱- مردسالار بودن

۲- نگاه ابزاری

۳- نگاه به مقوله گناه

که ریشه در قشری‌نگری و سطحی‌اندیشی طالبان دارد و زن را اساساً منشا فساد می‌داند.^۲

۱. سایت تحلیلی کلکین ۲ آذر ۱۴۰۰

۲. گفتگو با دکتر مجتبی نوروزی، سایت فراتاب، تاریخ انتشار ۲۷ مهر ۱۴۰۰

۶- نتیجه گیری

با توجه به مطالب گردآوری شده در مقاله به این نتایج دست می یابیم:

۱. اسلام زن و مرد را هر دو انسان می داند، و برتری بین آن ها قائل نیست مگر به

سبب تقوا

۲. اسلام مانع حضور اجتماعی زن نشده، بلکه با روش های مختلفی زمینه را برای

حضور اجتماعی زن فراهم می کند.

۳. نقش اجتماعی زن یکی از برنامه های تربیتی اسلام است

۴. در صدر اسلام حضرت محمد(ص) زمینه را برای حضور اجتماعی زن فراهم کرده

است، و در صدر اسلام زنان در جنگ و پشت میدان میدان جنگ نقش مهمی داشتند.

۵. طالبان غالبا از پشتون های افغانستان تشکیل شده اند و اسلام گرایی و تطبیق

شریعت را سرلوحه ی افکار خود قرار داده اند.

۶. باور طالبان مبنی بر جایگاه فروتر زن نسبت به مرد است، و زن را از نظر کرامت

انسانی با مرد برابر نمی دانند، و نگاهی مرد سالارانه به زن دارند.

۷. سخت گیری و اعمال محدودیت نسبت به زنان برای طالبان افتخار محسوب می

شود و معتقدند حقوق زنان را آن گونه که خدا و پیامبر تعلیم داده رعایت می کنند.

۸. طالبان زنان را از وظایف حکومت منع می کند، و معتقدند زنان فقط باید در خانه

و در زمینه ی مسائل دینی آموزش ببینند.

۹. سیاست های اجرا شده طالبان درباره ی زنان، باعث ترسیم چهره ای خشن از

اسلام در اذهان مردم شده است.

۱۰. طالبان مانع درس خواندن دختران شده و لذا زمینه را برای تحصیل زن و حضور

فعال او در اجتماع فراهم نمی کنند.

۱۱. قوانین سخت گیرانه ای از جمله پوشیدن برقع، ملزوم کردن زنان به ماندن در خانه

و سیاه کردن پنجره ی خانه ها برای اینکه زن دیده نشود و موارد این چنینی از

رفتارهای طالبان در حق زنان است.

۷- منابع و مأخذ

قرآن کریم

- ۱_ آزادمنش، محمدرضا، مبانی جامعه شناسی، کابل، انتشارات سعید، سوم، ۱۳۹۷
- ۲_ امامی، حسام الدین، افغانستان و ظهور طالبان، تهران، انتشارات شاب، اول، ۱۳۷۸
- ۳_ امین زاده، محمدرضا، فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، انتشارات در راه حق، اول، ۱۳۷۶
- ۴_ جوهری، شکیبا، معماران تربیت: منزلت زن از دیدگاه اسلام و رهبران انقلاب اسلامی، قم، انتشارات دفتر عقل، اول، ۱۳۸۷
- ۵_ حکیمی، محمد، دفاع از حقوق زن، مشهد، انتشارات بنیاد پژوهش های اسلامی، دوم، ۱۳۸۱
- ۶_ رشید، احمد، طالبان زنان تجارت مافیا و پروژه ی عظیم نفت در آسیای مرکزی، مترجم نجله خندق، تهران، انتشارات بقعه، اول، ۱۳۸۱
- ۷_ سجادی، عبدالقیوم، جامعه شناسی سیاسی افغانستان، قم، انتشارات بوستان کتاب قم، اول، ۱۳۸۰
- ۸_ سکندرف، قاسم شاه، افغانستان: طالبان و تشکل مراکز تروریستی، مترجم دکتر عبدالواحد خرم، دوشنبه، انتشارات تاج محل کمپنی، اول، ۱۳۸۵
- ۹_ طباطبایی تبریزی، محمدحسین، زن در اسلام، قم، انتشارات دفتر تنظیم و نشر آثار علامه طباطبایی، اول، ۱۳۸۴
- ۱۰_ عظیمی، زهرا، نگاهی به حقوق زن در اسلام، قم، مرکز انتشارات پژوهش های صدا و سیما، اول، ۱۳۸۶
- ۱۱_ عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران، انتشارات امیر کبیر، هفدهم، ۱۳۷۹
- ۱۲_ مارزدن، پیتر، طالبان: جنگ، مذهب و نظم نوین در افغانستان، مترجم نجله خندق، تهران، وزارت امور خارجه مرکز چاپ و انتشارات، اول، ۱۳۷۹
- ۱۳_ معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران، انتشارات دیبا، دوم، ۱۳۸۶

۱۴_مکتبی، سید محمد، و هدایتی، سعید، زن و خانواده از، دیدگاه امام خمینی (ره)، قم، انتشارات دفتر

عقل، اول، ۱۳۸۷

۱۵_هاشمی، محمود، تفکر دینی طالبان، قم، انتشارات موسسه فرهنگی ثقلین، اول، ۱۳۸۰

۱۶- حقانی، حفیظ الله، جنبش طالبان تشکیلات دیدگاه ها و ویژگی ها، ترجمه

سروردانش، سراج، ۱۳۷۸، ۱۸

۱۷- سایت فراتاب، گفتگو با مجتبی نوروزی، ۲۷ مهر ۱۴۰۰

۱۸- سایت تحلیلی کلکین، ۲ آذر، ۱۴۰۰

۱۹- سایت ویکی شیعه